

BRANISLAV BJELICA

Dete na stepenicama

■ Laguna ■

Copyright © 2015, Branislav Bjelica
Copyright © ovog izdanja 2015, LAGUNA

BIBLIOTEKA

MERIDIJAN
Knjiga br. 54

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Ocu i majci, kojih nema

(i kao da ih nikada nije ni bilo),

Nataši Lazić, koja je uvek bila tu kad je bilo važno

(hvala joj),

Adelini

(nema ovde tih reči za Nju...)

Adelina, ne čakam da odrasteš!
Čekam da ostaneš Dete. Srećno Dete!

Sadržaj

PROLOG	11
PESMA	15
ŠNALA	25
LEKOVI	31
DŽIN.	39
VEŠTICA	47
SLADOLED.	57
KUCA	63
BATINE	69
PRST.	75
SRCE.	79
SESTRA	85
NA PRIMER	91
DUŠA	95
MAJKE MI	99

SIROČE	105
SMRT	111
DVORIŠTE	121
RAZMIŠLJAM	129
TUGA	133
STRAH	141
SNOVI.	147
IGRA.	153
STEPENICE	159
EPILOG	161
SVEDOCI.	179
KRAJ.	191
<i>O autoru.</i>	<i>193</i>

PROLOG

Čitava dva meseca, ukupno četrdeset pet radnih dana, uz prekovremeni rad, koji me, moram priznati, nimalo nije iscrpljivao, slušao sam, nadgledao i ispitivao dete za koje smo svi na Institutu znali samo da se zove Branislav i da ima deset godina. Prema njegovom svedočenju. Kažem, prema njegovom, jer svi mi zajedno – čitav tim izuzetnih i cenjenih stručnjaka iz oblasti pedijatrije i dečje psihijatrije u našoj zemlji – nismo mogli da dokučimo konačnu i pravu istinu o njemu: ni ko je on, ni odakle je, ni ko su mu roditelji, ni kako je uspeo da preživi tih desetak godina koliko je imao kada je pronađen na železničkoj stanici u Resniku, odakle je prvo odveden u jedno od beogradskih prihvatilišta za decu, a onda i na naš Institut.

Za dvadeset godina karijere nisam imao sličan slučaj. A bilo ih je mnogo, čak i više nego što je nekom ko je pored svog posla i roditelj potrebno da ostane uravnotežen posle svih tih tragičnih dečjih sudbina sa kojima se susretao.

Moj posao je, zapravo, da probam da proniknem u dečju psihu, da shvatim šta deca žele, od čega strahuju, šta je uzrokovalo njihov način razmišljanja... Naravno, govorim o deci koja zbog ovih ili onih okolnosti završe kod nas na Institutu.

Ponosan sam otac sada već odrasle kćerke, zahvaljujući kojoj sam ovu priču i sačuvao. Naime, vođena plemenitim osećanjima, ona je danima bila uz mene i uz plavušana čiju ćete ispovest pročitati i snimala sva njegova sećanja na magnetofon, budući da ja tehničar nisam vičan. Iskren da budem, nisam vičan ni pisanju, tako da je čitava ova storija zapravo nastala zahvaljujući velikom trudu moje kćerke Nikolette i mog velikog prijatelja, poznatog novinara Jugoslava Stanimirovića koji je svoj talenat i slobodno vreme utrošio na njeno uobličavanje. Priča se nedeljama povlačila po našoj štampi, ali vrlo površno i često senzacionalistički, što sam ja kao lekar smatrao bespotrebnim kopanjem po ranjenoj dečjoj psihi. Ili, ako hoćete, po dečjoj duši.

Ovom prilikom želim da još jednom izrazim duboku zahvalnost svojoj jedinici, budućoj profesorki francuskog jezika Nikoleti Čerminski, i bardu jugoslovenskog novinarstva, drugu Jugoslavu Stanimiroviću na posvećenosti i trudu.

Želeći da ova priča dobije potpun oblik i da joj ne nedostaje nijedna celina, ja sam se prihvatio „fizičkog posla“. Naime, sve članke iz novina koji se pojavljuju u ovoj knjizi, prikupio sam ja i to je moj skromni, i jedini, doprinos.

Negde u ovom uvodu napomenuo sam da je posređi „njegova ispovest, njegova priča“; priča tog dečaka,

deteta, čoveka, ali ću, ipak, dodati da ovo nije klasična priča odrasle osobe i ne može se podvesti pod ispovest u užem smislu. Ako bih mogao da se našalim, pa makar to i gorko bilo – mada moja kćerka kaže da uopšte nemam smisla za humor – ovo je jedna velika i čudna *ispodsvest*.

Posle okončanja čitave ove storije, mnogo prijatelja, rođaka i kolega pitalo me je šta o svemu tome mislim. Mislim da ću najpreciznije odgovoriti ukoliko citiram malog Branislava: „Ne znam.“

*Prof. dr sc. med. Antonije Čerminski,
u Beogradu, 1977. godine.*

PESMA

Ne liči mi da baš svi ljudi odu na nebo kad umru

Mama mi se udala. Nemam razloga ni da se radujem ni da plačem, ali više imam da plačem. Neka bude tako. Eto, sad mi se plače. Meni se, u stvari, plače često. Obično to bude kad me neko ružno pogleda ili mi nešto ružno kaže. Ali ne plačem kad oni gledaju ili nešto tako, ne, ja to počnem kad oni odu ili kad se sklone ili kad se ja sklonim od njih. A često se sklanjam. To je zato što neću da im smetam.

Zovem se Branislav i imam deset godina. U stvari, za šest meseci ću da napunim deset, pa tako sad imam devet i po. Al' ne znam kako to da mi se za ovako malo godina ovoliko nesreće slepilo i zalepilo? I kako mi se i zašto slepljuje? Ne znam što sam kriv. Ja mislim da nisam. Ne znam. A znam da mi je ovako.

Mama inače misli da nisam pametan i to mi nekad kaže. A to me boli. Pa kako i ne bi. Kojem bi detetu bilo lepo i dobro da mu mama kaže da je glupo, da je tupavo i da se samo budale tako ponašaju i tako to...

Nije mi svejedno. Ali, to je samo jedno što me boli i što me muči i što me... i zbog čega plačem.

Ali moram da ispričam to o pogledima. Da kažem šta mi smeta, pošto ću posle da zaboravim, a ako zaboravim sad setiću se uveče kad legnem, pa ću samo o tome da mislim i biću još tužniji.

Najviše mi smeta kad me mama pogleda onako loše i kad mi ništa ne kaže. Znae onaj pogled kad vas preseče kao ledom ledenim i ni reč ne progovori? Samo okrene glavu i čuti. I kao nešto radi po kući, a u stvari ništa ne radi. E, to mi smeta. Zašto mi ne kažeš kako ti to smetam i šta ti smeta? Da probam da popravim. Jer, nije baš da sam načisto, ali i ja bih voleo da me mama voli. Pa to vole sva deca!

E, isto mi smeta i kad me tako loše gledaju druge žene. Obično komšinice ili tako neke; prodavačice i još neke kad ih vidim na ulici. Kao da sam neki pokvaren dečak, kao da misle da ću da ih udarim ili da im napravim nekakvo zlo. Da ću nešto da im ukradem i odnesem, da uzmem bez pitanja. Neću, ja to ne radim. Nisam ja takvo dete. A one me tako gledaju...

Ja ne znam bolje da kažem to za pogled, za to kad me tako gledaju, nego – loše me gledaju. Kažem tako, jer se posle toga loše osećam.

Mene ako pitate, ja ne gledam ljude tako. Ni nastavnike, ni komšije iz ulice, ni doktore, ni ove iz prodavnice, nikog. Ne gledam tako ni decu.

* * *

Najviše od svega volim pesmu *Stepenice zovu me ka nebu*. Volim i da je recitujem i da je pevam i da razmišljam o njoj.

*Stepenice zovu me ka nebu
A ja plašim, plašim se da krenem
Ruke hladne, ruke hladne zebu
I ja sedim, ne mičem se, venem...*

To često pevam. Tako, izmislio sam sam kako ide, pa onda stanem negde i pevam. To je samo moje, ta melodija. Ne znam ko je to napisao, tu pesmu, ali nije mi ni važno. Nikad nisam čuo da je neko peva negde, znači da je niko ne zna i da je onda samo moja! I nije to cela pesma, ovo što sam otpevao je samo jedan deo, ostatak me mrzi sad da pevam. A i nije još mrak i nisam sam pa ne mogu sad da je pevam celu.

Tu pesmu sam našao na nekoj polici na tavanu kad sam bio kod nekog u gostima, ali sad ne mogu da se setim kod koga: da li kod babe i dede, da li kod neke tetke, kod nekog... Stvarno ne znam. A nije ni važno. Ja, u stvari, mislim da nemam nikog: ni babu, ni dedu, ni tetku ili tako nekog, samo malo mamu, al' uvek pričam kao da ih imam. Zato što deca imaju sve te ljude, pa mislim da bi trebalo da ih imam i ja.

Moram samo da kažem da sam taj list na kom je bila ta pesma – a list je bio ispisan sa obe strane – da sam taj list uzeo i poneo ga sa sobom i sakrio ga da ga ni mama ni niko drugi ne vidi i ne nađe. Još mi ga nisu našli i ja se tako igram, pravim se da je to moje blago i da niko ne zna gde sam ga sakrio.

Ne znam koliko sam imao godina kad sam ukrao tu pesmu, ali znam da je sad samo moja i da nikom neću da kažem gde je. Jeste, ukrao sam je, ja to tako mislim,

pošto sam je uzeo bez pitanja i nikom nisam rekao, a kad nešto uzmeš bez pitanja, to je onda krađa.

A inače ništa ne kradem. Baš ništa. I kad sam negde u nekoj prodavnici ili samoposluzi, ja samo prolazim i gledam, ništa ne uzimam. Pa me onda one žene što rade tamo oteraju. Bez veze.

Znam ja i druge pesme; dobro, ne baš mnogo pošto nisam neki dobar đak, ali mi je ova najdraža. Najviše zbog toga što za nju niko ne zna. Mislim da je taj što je napisao tu pesmu umro. Tako. Jer on da nije umro, on bi je sigurno našao i uzeo mi je. Zato što je ta pesma baš blago. Taj čija je pesma tražio bi je po celom svetu, kao oni gusarski kapetani kad im neko oduzme njihovo blago što su ga oni nekom uzeli, pa negde zakopali, pa posle oni traže to svoje blago a svi u stvari znamo da ono nije njihovo, pošto su ga i oni ukrali, ali oni misle da to jeste njihovo blago, pa se onda biju oko toga i ubijaju.

Ja ne bih voleo da se neko ubija zbog ove moje pesme. Ne volim kad je neko mrtav. Jednom sam video mrtvog čoveka i nije mi bilo dobro. Ono kad je umro jedan, ja mislim da nam je bio komšija, čika Dušan. Odvratno je bilo ono njegovo belo i debelo telo i ona majica bela na tregeru... Sav onako beo, pao je u blato pored česme i voda je prštala jako a njemu bila pena na licu od brijanja i oči su mu ogromne bile i krkljao je, krkljao i – krrrrrr! I onda se čulo samo jedno „plop“ i posle tišina. I onda je počela da viče neka strina, pa je posle nje vikala druga, pa je jedna žena počela da vrišti, pa druga da čupa kosu, pa svašta. Samo sam ja ćutao

i gledao. Bilo mi je nekako glupo. Kako, sad se brije i sav je od pene i čuti nešto i razmišlja i onda odjednom – krrrrrr! Još mu je nešto bilo izašlo iz usta. Mislim da nije krv nego nešto drugo. Mene je posle neko sklonio odatle, ne znam, ne sećam se, bio sam mali, mislim da sam imao šest godina, ali to sam upamtio. Valjda nam je taj bio komšija, ne znam. Samo sam čuo da još neka žena viče: „Sklonite dete!“ Kao da ću ja da se uplašim il’ da ću da uradim ne znam šta, pa da me sklone. Nije mi bilo ni zanimljivo, razmišljao sam tad o nečemu, al’ se ne sećam šta je to bilo.

Znam da je tad uveče, ili neki drugi dan, neka žena sa mamom pričala kod nas u sobi o tome kako ne valja što je Branislav video mrtvog čoveka. Branislav sam ja. Mama je tad pogledala u prazno, to se sećam, i pogledala je mene. Onako ljuto, baš je ljuta bila. Ja sam samo ćutao i plašio se da ću nešto da pokvarim ako nešto kažem.

Eto, toga se sećam.

A sećam se još nekih mrtvih, ali njih nisam video. Znam da je mrtva jedna Nađa i da je umrla mnogo mala. I ja sam bio mali, ali ona je bila baš mnogo mala. Ne znam koliko je imala godina, to sad nije ni važno. Možda pet ili šest ili tako nešto. Tad sam ja išao u školu, znam to pošto sam nosio knjige kad sam se jednom vraćao iz škole, a ona me srela na kapiji i pitala me: „Šta to nosiš?“ Ja sam rekao: „Bukvar“, a ona me pitala: „Šta je to bukvar?“ Onda sam joj ja rekao šta je to bukvar i pokazao sam joj ga i čitao joj nešto, pokazivao joj neke slike, ne sećam se šta, ali se sećam da se ona smejala

i da me je čupala za kosu kad je videla te slike, jednu ljuljašku tu u bukvaru i još nešto. I ovako me uhvatila za kosu, gore, i čupala me, čupala, čupala, čupala i smejala se! Kaže samo: „Ki-ki-ki!“ Nije ni znala da se smeje kako treba! Meni je sad žao, ali ja sam je tad udario, pošto me je bolelo kad me počupala. Mislio sam da je budala. Kako mala deca znaju da budu budale! Ozbiljno. Ona ne znaju ništa kad im nešto kažeš, na primer. Kad malom detetu kažeš „Nemoj!“, ono to namerno radi, a kad kažeš nekom velikom, na primer „Nemoj da diraš struju“, on neće. Zato što veliki znaju da je to opasno, a mali ne znaju ništa i onda moraš da vičeš na njih ili da ih udariš ili nešto, da im tako objasniš. Zbog toga sam ja nju tako bio gurnuo.

Sad mi je žao što sam bio grub, pošto sam čuo da je mrtva. E, kad sam je udario – a u stvari je nisam udario nego sam je samo ćušnuo i rekô „Beeeežiiii!“, a ona je onda pala i isprašnjavila se i počela da plače – e, onda je došao neko njen, ja mislim njena mama, i rekla je „Nađa, šta je bilo?“, a ona je onda rekla „Uuuuudaariiii meeee!“ i pokazala na mene i raspekmezila se i sva je bila nja, nja, nja... Onda je ta njena mama valjda uzela Nađu za ruku i povelala je, a mene je samo pogledala i ništa mi nije rekla. Meni je bilo čudno što je ne uzme u ruke i ponese je kad je mala, nego je vuče za ruku onako prašnjavu, i sećam se da joj je na onoj suknji ili na haljini, ne znam šta je bilo, bila neka žvaka, tako nešto, zalepila se kad je pala. Ja sam hteo toj teti da kažem da ima žvaku – ne ona nego ta devojčica Nađa – ali mi se skupila neka knedla u grlu i nisam mogao da pričam. Samo sam gledao kako idu.

Al' dobro. Posle sam se opet viđao sa tom Nađom neki put i ništa više nismo pričali o tome. Ona se, u stvari, stalno smejala kad mene vidi i tražila je da joj stalno nešto pokazujem u knjigama. Ja joj pokažem a ona se onda odjednom raspekmezi i počne da plače i... i ne znam šta joj je bilo. To je valjda tako normalno kad su deca mala, nikad ne znaš šta hoće i šta im je. Ali mogu da kažem da sam bio dobar prema njoj i da sam joj uvek nešto pokazivao. Nisam samo mogao da razumem zašto se odjednom raspekmezi. Ja ne volim kad se deca raspekmeze, tako odmah znam da je neko mamina maza ili tako nešto. Deca ne treba da plaču da ih odrasli vide. Dobro, ja tad nisam bio odrastao kao sad, to kad je ona plakala, i ovo onako kažem. Ali i glupo je da pričam o nekom mrtvom kakav je bio.

Nema veze. Mislim da je ta Nađa, u stvari, bila dobro dete, ali nešto joj se desilo i ona je umrla. Ja mislim da je bila bolesna, ali ne znam; to sad onako kažem. Ne znam. Znam samo da je glupo da deca umiru od starosti, pošto je to nemoguće. Deca nisu stara i ne umiru od toga, nego od nečeg drugog, a stari ljudi od starosti.

Meni je sad žao te Nađe, jer je bila dobra i njoj sam mogao da otpevam celu onu moju pesmu i da ona onda tu tajnu odnese u grob. Mislim da ću ja tako kad umrem, jednog dana, pošto tu pesmu neću nikom da dam i neću nikom da je poklonim da je nosi. A Nađi sam mogao, eto. I ona bi je odnela u grob, kao kad oni gusari zakopaju ono njihovo blago i niko ne zna za njega; samo oni.

Voleo bih da je ona sad još malo živa, da joj otpjevam tu moju pesmu i posle ako i umre da mi ne bude žao. Jer, ipak ja ovu tajnu moram nekom da kažem, da je još neko zna, pa da je čuva do groba. Ja ću tako, ali bih voleo da je čuva još neko.

Mislim da mi je sad to malo tužno, to što nisam otpjevao pesmu Nađi, celu, da je i ona zna. Zato što mi je ona bila slatka, umiljavala mi se i bila je dobro dete. Videli su joj se zubići kad proba da se smeje i meni je to bilo lepo. I oči je imala lepe. To znam, video sam. Uvek mi se radovala kad sam joj pokazivao bukvar ili nešto i onda sam je grlio, da i njoj bude lepo. I ona je nekad donosila od njene mame čokoladu i jeli smo i pričali i ona je meni uvek davala više; nije bila sebična. Deca su obično sebična, ali Nađa nije bila takva. S takvom decom nekako budeš radostan, igra ti srce i drhtiš, ali ne drhtiš zbog toga što ti je hladno pošto nisi dobro obučen, nego onako, drhtiš od sreće. Igra ti srce a ti ne znaš od čega je to, samo znaš da je lepo! Kad to nestane, kad nema više tako nekog dobrog deteta, onda ništa, prestane... samo budeš tužan i sećaš se kako je bilo nekako lepo i veselo i sve tako...

Moja mama je rekla da je ta Nađa sad na nebu. Tako mi je rekla jedan dan kad sam je ja pitao: „Mama, gde je ona Nađa?“ I samo me pogledala onako ćuteći, više nije htela ništa da mi kaže i ja sam onda znao. Kad se za nekog kaže da je na nebu, to onda znači da je mrtav. Samo... malo mi je glupo da je na nebu i onaj čovek, onaj čika Dušan, što je umro pored česme i što sam ga video. Šta znam, ne liči mi da baš svi ljudi odu na nebo kad umru.

Ja bih voleo kad umrem da mi neko na grobu otpeva ovu moju pesmu *Stepenice zovu me ka nebu*, ali ne znam ko, kad ja nemam kome da je otpevam da je zapamti. Kako da je nekom otpevam, kad nemam nikoga?

Možda je to trebalo da bude Nađa, ali sad je gotovo.